

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»**

**PROCEEDINGS
of the XX International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»**

**2025
Астана**

УДК 001(06)
ББК 72я631
F96

**«ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025» студенттер мен жас ғалымдардың
XX Халықаралық ғылыми конференциясы = XX Международная
научная конференция студентов и молодых ученых «ǴYLYM JÁNE
BILIM – 2025» = The XX International Scientific Conference for
students and young scholars «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025». – Астана:
– 3813 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.**

ISBN 978-601-08-5373-7

**Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас
ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті
мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.**

**The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young
researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities. В сборник
вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по
актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.**

УДК 001(06)
ББК 72я431
F96

ISBN 978-601-08-5373-7

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2025

1836.	Мухтар А.З.	Тұрақты логистиканың болашағы: жасыл технологиялар мен инновациялар	7802
1837.	Өміржан Д.С.	Международный транспортный коридор «Север-Юг»: перспективы и вызовы	7807
1838.	Пулатов М.М., Пулатова М.Ж.	Способы усиления пропускной и провозной способности железнодорожного участка Ангрэн – Пап	7812
1839.	Смагулова А.Е.	Преимущества и вызовы применения технологии Блокчейн в логистике	7815
1840.	Серикова Д.Б.	Көлік-логистика саласындағы цифрлық экожүйелерді қалыптастыру және дамыту. (Қазақстандық логистикалық кәсіпорындар мысалында)	7820
1841.	Солод А.И.	Повышение безопасности движения на основе применения кольцевых пересечений	7826
1842.	Темирханұлы Т.	Повышение качества транспортного обслуживания пассажиров	7829
1843.	Тохиров О.З., Рустамжонов Б.Э.	Определение количества приемо-отправочных путей железнодорожной грузовой станции «К» в условиях увеличения объемов перевозок	7833
1844.	Шаймардан Д.Т.	Қойма логистикасындағы заманауи ақпараттық технологиялар	7836
1845.	Шүрекен Д.А., Алтаев Н.С.	Цифрлық трансформация жағдайында логистикалық процестерді оңтайландыру	7839

СОДЕРЖАНИЕ

СЕКЦИЯ 13 ОБРАЗОВАНИЕ

ПОДСЕКЦИЯ 13.1 ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ НА ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКАХ

1846.	Abdushukurova Zh. F., Aripbek S. B.	Is multilingualism making us more emotionally intelligent? A cognitive science perspective	7844
1847.	Akhan A., Berdibay D.	Six levels of thinking: applying bloom's taxonomy in education	7846
1848.	Akim A.	Digital tools in language learning:	7848

		advancing lexical-grammatical skills of secondary school students	
1849.	Ermekova R., Amzina K., Adambay Sh.	Methods of using icts in teaching english language in kazakhstan	7852
1850.	Baltabai S.K.	Top online platforms for improving listening skills in foreign language teaching	7856
1851.	Imangaliyeva M.	Analyzing the impact of open educational resources on academic achievement	7862
1852.	Kaldybay M.	Self - study in learning foreign language	7866
1853.	Konakbayeva A.B.	From conventional to multimodal reading: new approaches in teaching english	7869
1854.	Ryskulbek A. Kh., Kaliyeva A. A.	Modern innovations in teaching foreign languages	7873
1855.	Shander D.	The english language acquisition: Why are you still unable to speak it?	7878
1856.	Tangatar A.	The role of graphic organisers in teaching writing skills	7882
1857.	Yerbulatova Zh. M.	Modern innovations in teaching foreign languages	7886
1858.	Zhangabek A. O.	Digital storytelling in efl: enhancing writing and reading skills	7889
1859.	Абай Е. С.	Ағылшын тілі сабақтарында қолданылатын пікірталас әдісі туралы	7896
1860.	Акимбекова К.Ж.	Феномен фальшивой дружбы в рассказе оскара уайльда «преданный друг»	7898
1861.	Донбаева А. А.	Использование аутентичных текстовых материалов при обучении чтению в целях повышения мотивации к изучению иностранного языка	7903

1862.	Дүйсенғали Б. Ж., Ақылбаева Ж. Қ.	«Shadowing» (көлеңкелі қайталау) әдісінің білім беру құралы ретінде оқушылардың тыңдау және сөйлеу дағдыларын дамытуға әсері	7907
1863.	Жаңабай Д. А.	Оқушылардың сөйлеу дағдыларын дамыту үшін көркем әдебиетті пайдалану	7910
1864.	Кайратова А. К.	Современные технологии в обучении иностранным языкам: инновации и перспективы	7912
1865.	Кульжин Қ. Н.	Повышение мотивации и учебной активности обучающихся через нейросетевые технологии в веб-приложениях	7915
1866.	Ма мырова Ф. Н.	Инновационные технологии в реализации когнитивно-лингвокультурологического подхода к обучению иностранным языкам в вузе	7919
1867.	Нәрібек Б. С.	Мектептегі ағылшын тілін оқыту үдерісіне мобильді құрылғыларды кіріктіру	7924

ПОДСЕКЦИЯ 13.2 КОНСОЛИДАЦИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ РЕСУРСОВ В ГЛОБАЛИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ

1868.	Amirbekov M. M., Makhambetova Zh. T.	The problem of bullying among adolescents in the republic of kazakhstan	7926
1869.	Bektaу N.S.	Review on the effectiveness of digital teaching tools in the school education process	7929
1870.	Kaliyeva A. A., Ryskulbek A. Kh.	Enhancing students' motivation and engagement through inquiry-based learning	7931
1871.	Tazhibay A. M.	Influence of professional guidance for the effective career choice	7937
1872.	Аубакирова С. Т.	Тілдік білім – құндылық бағдар қалыптастырудың маңызды құралы	7942
1873.	Амангелди Д.	Балалардың даму қабілеттіліктеріне деген кеңістікті қалыптастырудағы	7947

		шахмат ойынының маңызы	
1874.	Әшір А. С.	Аз қамтылған отбасындағы балаларды мектеп ортасына әлеуметтендіру	7950
1875.	Әшір А. Т.	Ерекше білім беру қажеттіліктері бар бастауыш сынып оқушыларын психологиялық қолдау	7953
1876.	Байтуған Г.	Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеу тілін дамытуда цифрлық технологияларды пайдалану	7956
1877.	Гайсин А. И.	Сущность понятия «эмоциональное неблагополучие студентов»	7959
1878.	Горбунова К. В.	О психологической природе ценностных представлений как регуляторов поведения личности	7962
1879.	Дарбаева Г. Қ.	Цифрлық дәуірде педагог-психологтардағы кәсіби Стресс мәселелері	7966
1880.	Даулетқызы А.	Режиссерлік ойын арқылы баланың байланыстырып сөйлеуін дамыту	7969
1881.	Джаппарова Л.А.	Университет жағдайында шетел студенттерін әлеуметтік-педагогикалық қолдауды ұйымдастыру	7973
1882.	Дихан А. Б.	Жаңа форматтағы педагогиканың даму үрдісі мен мәселелері	7976
1883.	Ерқасым Н. Т.	Аз қамтылған отбасы балаларын әлеуметтік бейімдеудің педагогикалық шарттары	7980
1884.	Ермекова С. А.	Метанавық целеполагания: возможности развития через систему профессиональной ориентации	7984
1885.	Жапекова М. Н.	Жасөспірім оқушылардың әлеуметтік ортадағы қарым-қатынасына эмоционалды интеллекттің ықпалы	7988
1886.	Жумабай Ә. К.	Жеткіншектердің бос уақытын ұйымдастыру мәселелері	7993
1887.	Жумабекова Ф.	Синдром самозванца среди зуммеров: влияние цифровых технологий и социально-культурных факторов	7998
1888.	Задаев О. Т.	Болашақ әлеуметтік педагогтердің басқарушылық құзыреттілігін қалыптастыру: теориялық және	8001

		практикалық аспектілер	
1889.	Исмаил Н.	Балалар үйіндегі жеткіншектерді еңбекке баулуды әлеуметтік-педагогикалық қолдаудың жүйесі	8003
1890.	Кабдуалиева А. Ж.	Корпоративная культура как инструмент повышения эффективности деятельности образовательной организации	8006
1891.	Кошенова М. М.	Ата-ана мен бала арасындағы қарым-қатынастың заманауи көрінісі	8011
1892.	Кудайбергенова А. Т.	Жасөспірімдердің оқу мотивациясын қалыптастыру мүмкіндіктері	8015
1893.	Кулдашева Н.У.	Студенттердің психологиялық денсаулығын зерттеу ерекшеліктері	8017
1894.	Кулдашева Н.У. Ырымбаева Н. А.	Болашақ педагогтардың цифрлық мәдениетін дамыту жолдары	8020
1895.	Кульмагамбетова Г. С.	Процесс ознакомления с предметным миром как инструмент развития словарного запаса у детей младшего дошкольного возраста	8023
1896.	Куршева А. В.	К проблеме влияния родительского стиля воспитания на развитие самооценки у детей	8028
1897.	Кусаинова Т. К.	Библиотерапия арқылы жеткіншектердің құндылық қатынастарын қалыптастырудың психологиялық-педагогикалық негіздері	8032
1898.	Қабдулуахит М. Б.	Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеу дағдарымын бағалау	8035
1899.	Лукашкина А. Т.	О некоторых психологических проблемах детской одаренности	8039
1900.	Моминова Г. М.	Творческий потенциал школьников как фактор успешной академической социализации	8043
1901.	Мұратқызы А., Байтана Ә. Е.	Театр педагогикасы тарихының оқушылардың бос уақытын ұйымдастыруда қолданылуы	8046
1902.	Мұратова Д. Т.	Арт-терапия әдістерімен жасөспірімдердің өзіндік қарым-	8051

		қатынасын оңтайландыру	
1903.	Нуриева Д. Р.	Цифровая трансформация педагогики: роль информационных технологий в повышении квалификации преподавателей	8055
1904.	Сабыржан А. Б.	Эмиль реджио педагогикасы негізінде балалардың байланыстырып сөйлеуін қалыптастырудың мүмкіндіктері (ересек топ)	8059
1905.	Сарқыт Е. М.	Ж.Аймауытовтың қазақ тілін оқыту әдістемесі: жаңартылған білім беру мазмұны және әлемдік әдістемелік ұстанымдармен сабақтастық	8062
1906.	Соколова К. И.	Исследование трудностей обучения студентов с СДВГ	8065
1907.	Спандияр П. Ж.	Инновациялық мектептер жағдайында жеткіншектердің мамандық таңдау мотивациясын қалыптастыру	8069
1908.	Сұлтанова А. Н.	Жобалық оқыту әдісі оқушылардың мотивациясын арттыру құралы ретінде	8072
1909.	Тайгарина А. Э.	Психикалық дамуы тежелуі бар бастауыш сынып оқушыларының инклюзивті ортаға бейімделу ерекшеліктері	8076
1910.	Тұрлыбаева Ж. С.	Шетелдік оқушыларды қазақстанның білім беру жағдайына бейімдеудің ерекшеліктері	8079
1911.	Туранова А. А.	Бейімдік дене шынықтыру арқылы аутизм синдромы бар балаларды әлеуметтік ортаға бейімдеу	8082
1912.	Хайруллина Д. Е.	Мектептегі кәсіби бағдар беру жұмысы негізінде жасөспірімдердің саналы кәсіп таңдауын жетілдіру	8085
1913.	Чикова И. В.	О некоторых аспектах развития субъектности студента вуза: реалии и перспективы	8094
1914.	Шарапатова Р. Ж.	Бесінші сынып оқушыларын негізгі мектепке бейімдеу	8097

**ПОДСЕКЦИЯ 13.3 АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ
РАЗВИТИЯ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА**

1915.	Аблаева Н. М., Волчихин А.А.	Проблемы физического развития в современном мире у подростков.	8101
1916.	Актаева А.Г., Мысан В.В.	Использование современных технологий (виртуальная реальность (vr) и цифровые тренажеры) в обучении и подготовке спортсменов и учащихся в возрасте 16-21 года.	8104
1917.	Алдабергенова Ж.Б.	Күш төзімділікті дамыту маңызы.	8106
1918.	Амантаева А.Б.	Биологические ритмы стрелков: влияние режима дня на точность.	8107
1919.	Асылханова Л.Д.	Құзыреттілік тәсілін қолдану арқылы 8 сынып оқушыларының ағылшын тіліндегі биология бойынша білім сапасын арттыру.	8112
1920.	Әшірбай Б.Қ.	Қазақстан республикасындағы есірткілікті үгіттеу: журналистикалық зерттеу.	8115
1921.	Әшірбай Б.Қ.	Қазақстандағы есірткіге тәуелділіктің қазіргі бейнесі және жастардың пікірі.	8118
1922.	Бусурман Д. Қ.	Оптимизация тренировочного процесса в беге на средние и длинные дистанции для школьников.	8124
1923.	Бейсекеева А.	Особенности подготовки дзюдоистов к соревнованиям различного уровня.....	8127
1924.	Бактыбай Н.К.	Жас боксшылардың дене қасиеттерін жетілдіру әдістері.	8128
1925.	Бақытжан Н.	Қазақтың ұлттық ойындары арқылы ойлау қабілеттері дамыту.	8133
1926.	Бойцова З.	Влияние психологической подготовки на результаты спортсменов в стендовой стрельбе.	8136
1927.	Болатов Б.Б.	Бокспен айналысатын 10-12жастағы балалардың физикалық қасиеттерін дамыту әдістемесі.	8138
1928.	Гончарук А.А.	Современные тенденции предмета физическая культура в общеобразовательной школе.	8140
1929.	Гуралевич Н.	Роль капитана в организации командной игры в волейболе.	8142
1930.	Даулет Д. Қ.	Психологическая подготовка дзюдоистов на соревнованиях.	8144
1931.	Дәуренбек А.	Дене шынықтырудың адамның ақыл-ой қызметіне әсері.	8146

1932.	Достов И. Б.	Бес асық қазақ халқының ойыны және оның қазіргі қоғамдағы маңызы туралы.	8150
1933.	Дауменов А.Б., Хамзин С.О.	История развития бокса как спортивной дисциплины.	8153
1934.	Елшибек Б.Ч., Ем Н.С.	Влияние занятий физической культурой на развитие когнитивных функций у детей младшего школьного возраста (7-10 лет).	8155
1935.	Ержанқызы А.	Волейбол арқылы 11-12 жас аралығындағы жасөспірімдердің физикалық қасиеттері мен дене дамуын арттыру.	8158
1936.	Есіркеп Қ. Ж.	Бастауыш сыныпта ойыны арқылы балалардың логикалық ойлауын дамыту.	8160
1937.	Еспембетова Г.	Дене шынықтыру құралдарын қолданудың педагогикалық технологиялары көмегімен жас еркін күрескерлердің дене қасиеттерін дамыту.	8164
1938.	Жемпеисова Ә.	Дене тәрбиесі барысында үйрету және дамыту негіздері.	8165
1939.	Жолдубаев А.А., Кожегалденов А.Г.	Роль бокса в физическом развитии подростков: влияние на здоровье, мотивацию и социальную адаптацию.	8169
1940.	Жулсаитова Г.Е.	Жаһандану жағдайында қазақтың ұлттық сәндік қолданбалы өнерінің рөлі.	8171
1941.	Закутняя С. Н.	Этические аспекты организации и проведения сурдлимпийских игр: взгляд тренеров и спортсменов.	8174
1942.	Иванова Д.	Влияние волейбола на физическое и психологическое развитие подростков.	8180
1943.	Изтаев Н.А.	Кибер алаяқтыққа қарсы тұрудағы құқықтық зерттеу: заманауи тенденциялар және әлемдік тәжірибелер.	8183
1944.	Иргетаева Т.М.	Жасөспірімдер волейболы: болашақ чемпиондарды тәрбиелеуді жетілдіру.	8187
1945.	Ильясов Ә. Е.	Жоо - дағы дене шынықтырудағы денсаулық сақтау технологиясы.	8190
1946.	Косенкова М.И.	Изменения в организме юношей и девушек в возрасте 18-23 года под влиянием силовых тренировок с отягощением.	8192
1947.	Какен А.Д.	14-15 жас аралығындағы баскетболшылардың жылдамдық-	8195

		күш қабілеттерін дамыту әдістемесі.	
1948.	Какимжан Н.	Дене тәрбиесінің жаңа технология арқылы баланы оқыта отырып, өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру.	8197
1949.	Күнтуған Ж.М.	Қазақстандағы ауа ластануы мен басқа да экологиялық аспектілеріне қатысты жаңа мемлекеттік құжаттарын талдау.	8201
1950.	Құрманова Ж. Қ.	Гендерные особенности судейства в волейболе: сравнительный анализ эффективности мужчин и женщин в роли арбитров.	8204
1951.	Касымова М.А.	Влияние карате на показатели выносливости у спортсменов 15–17 лет.	8208
1952.	Косенкова М.И.	Изменения в организме юношей и девушек в возрасте 18-23 года под влиянием силовых тренировок с отягощением.	8211
1953.	Лазарь Д. Д., Сериков Т.Р.	Формирование командной работы, через спортивные игры.	8214
1954.	Мамырхан Н.	Баскетбол секциясында шұғылданатын 12-13 жас жасөспірімдердің дене дайындығы мен функционалдық жағдайын дамыту әдістемесі.	8216
1955.	Мухтарова А.	Дене шынықтыру физиологиялық және биохимиялық негіздері.	8218
1956.	Mukhanova К.В.	The impact of sports on society.	8222
1957.	Нүсіпақын А.	Болашақ дене шынықтыру мұғалімінің әдістемелік белсенділігін арттыру жолдары.	8224
1958.	Нугманова Г. М.	Ұлттық ойындардың оқушыларға үйрете отырып, бала бойындағы негізгі қасиеттерінің дамыту ерекшелігі.	8227
1959.	Оразғалиев А., Маратов Ч.	Футбол и образование: совмещение спорта и учёбы.	8232
1960.	Нурмагамбетова К. К.	Спортивная акробатика и олимпийское движение: барьеры и перспективы включения.	8234
1961.	Петренко Д.	Особенности тренировочного процесса спортсменов по академической гребле.	8236
1962.	Подсухина Е.Е.	Особенности психологической подготовки связующего игрока в профессиональном волейболе.	8238
1963.	Рахимова Ж.	Реабилитация травм в волейболе.	8243
1964.	Ракишев Ж.С.	Көшбасшылық – жастардың жеке тұлғалық дамуының негізі.	8245

1965.	Рахимова Ж.	Профилактика и реабилитация в волейболе.	8247
1966.	Серікбай А.	Дене шынықтыру жаттығуларының оқушылардың ағзасына тигізетін әсері.	8250
1967.	Серікова З.Қ.	Джиу-джитсуда (файтинг) техникалық-тактикалық іс-қимылдардың оқу процесін құру ерекшеліктері.	8254
1968.	Серикбаев Б.Т.	Дене шынықтыру мен спортты дамытудың өзекті мәселелері, үрдістері мен перспективалары.	8257
1969.	Сирлибаев М.К.	Білім берудегі гендерлік көзқарас мәселелері бойынша дене шынықтыру мұғалімдерінің құзыреттілігін дамыту.	8259
1970.	Сұлтанов Б.Е.	Влияние сотрудничества с тренером на карьеру и достижение спортсмена.	8264
1971.	Сұңғатолла М.	Профилактика травм у юных баскетболистов: анализ наиболее частных повреждений и методы их предотвращения.	8266
1972.	Темірғали Т.А., Басшибаев А.А.	Травмы в греко-римской борьбе: причины и профилактика.	8269
1973.	Тасқын А.	Студент жастардың дене тәрбиесімен үнемі айналысулары салауатты өмір салтын қалыптастыру негізі.	8271
1974.	Темиргалиева С.Е.	Современные вызовы и перспективы развития системы образования и воспитания в республике казахстан.	8275
1975.	Тлемисова К.К.	Психология победителя: что отличает чемпионов в волейболе.	8278
1976.	Toleukhanova А.А.	Factors contributing to the termination of athletic careers among sports major students.	8282
1977.	Төрегелді А.	Дайындықтың бастапқы кезеңінде 9-10 жас каратэшілерге спорттық қозғалыстарды үйретудің техникасы мен әдістемесі.	8284
1978.	Тюлюбаев Д.	Психологическая подготовка спортсменов в тхэквондо: методы повышения устойчивости к стрессу на соревнованиях.	8286
1979.	Тюлюбаев Д., Кагенов А.	Физическое развитие детей 4–5 классов с использованием цифровых технологий в подвижных играх.	8288
1980.	Тюлюбаев Д.Б., Кагенов А.Р.	Психологическая подготовка спортсменов в тхэквондо: методы	8289

		повышения устойчивости к стрессу на соревнованиях.	
1981.	Тлеуберген А.Ж., Айтореева М.А.	Дене шынықтыру мен спорттың тұлға дамуына ықпалы.	8292
1982.	Умирова Д. Р.	Развитие двигательных навыков у детей младшего дошкольного возраста с помощью физкультурных праздников.	8294
1983.	Ушенина Е.С.	Оздоровительные физические упражнения при внутренних факторах риска у учащихся 9 классов.	8296
1984.	Ушенина Е.С.	Методы оценки психологического состояния спортсменов по пауэрлифтингу и их эффективность.	8302
1985.	Фарит Ж.	Әйелдердің еркін күресіндегі психологиялық қолдау мен қамтамасыз ету ерекшеліктері туралы.	8306
1986.	Хватюк Д.	Травмы в пауэрлифтинге: причина и профилактика№	8308
1987.	Шилибаев Н.А.	Орта мектеп жасындағы оқушылардың техникалық дайындағының әдістемелік ерекшеліктері.	8311
1988.	Шилибаев Н.А.	Спорттық ұйымдардағы қаржылық менеджмент.	8313

АРТ-ТЕРАПИЯ ӘДІСТЕРІМЕН ЖАСӨСПІРІМДЕРДІҢ ӨЗІНДІК ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫН ОҢТАЙЛАНДЫРУ

Мұратова Диана Талғатқызы

talgatovnadiana9@gmail.com

6B03103 – «Педагогика психология» БББ, 4 курс студенті, Л.Н.Гумилев атындағы

Еуразия ұлттық университеті, Астана қ.

Ғылыми жетекші – п.ғ.к., доцент Айберген А. І.

Өзін-өзі бағалау мәселесі және оның тұлға құрылымындағы рөлі қазіргі педагогикамен психология ғылымдары үшін өте маңызды. Жасөспірімдердің өзіндік қарым-қатынасы зерттеушілер үшін үлкен қызығушылық тудырып отырған мәселенің бірі, өйткені бұл жас өзін-өзі тануды қалыптастыру және өзін-өзі тәрбиелеу үшін өте маңызды болып келеді. Жасөспірім кезіндегі өзін-өзі қарым-қатынасты дамыту дағдарыс сипатына ие болуы мүмкін сондықтан да балалар оны жеңе алмайды.

Жасөспірімдер өздерін шынайы тануда қиындықтарға тап болады, бұл өзін-өзі бағалаудың төмендігі мен өзін-өзі қабылдауда, өз қабілеттеріне деген сенімсіздікте, өзін-өзі кінәлау мен өзін-өзі сынға алуға, олардың шынайы және қиялдағы кемшіліктеріне төзбеушілікте көрінетін теріс өзін-өзі бағалау мен теріс көзқарасты қалыптастыруға ықпал етуі мүмкін. Мұндай теріс көзқарас бала үшін жағымсыз салдарға әкелуі мүмкін: атап айтқанда, мотивацияның төмендеуі, депрессия, девиантты мінез-құлық, суицидтік мінез-құлық және т. б. Осыған байланысты жасөспірімдердің өзіндік қарым-қатынасын оңтайландыруға және оның «МЕН» жағымды бейнесін қалыптастыруға бағытталған педагог-психологтың арнайы ұйымдастырған іс-шаралар мазмұны өзекті болып табылады. Бұл зерттеу қазіргі жасөспірімдердің өзіндік қатынастарының сипаттамалары мен құрылымын зерттеуді және оны оңтайландыруға бағытталған арт-терапевтік тренинг бағдарламасын жасауды мақсат етеді.

Қазақстан Республикасының «Қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыру (балалар мен жасөспірімдер шығармашылығын, спорт, мәдениет және өнер саласындағы қызығушылықтарды дамыту бойынша)»

Елімізде «Білім туралы» Заңында әр бала- жасөспірімге қосымша білім, спортпен, өнер, мәдениет, шығармашылық салаларымен айналыса алады деп көрсетілген, яғни бұл жасөспірімдердің өзін жақсырақ тануы мен түсінуіне көмектеседі. Балалардың өзін түсіну кезінде білім алуға және оқуға құштарлық туады. Әсіресе осы уақытта жасөспірімдер өздерінің жеке қызығушылықтарын, армандарын, бір затқа икемділіктерін анықтау арқылы өздерін басқа жақтан түсіне алады. [1]

Мәселенің ғылыми даму дәрежесі. Көптеген шетелдік психологтар (Р.Бернс, В. Джеймс, И. С.Кон, С. Р. Пантилеев, С. Л. Рубинштейн, Н. И. Сарджвеладзе, В. В. Столин, В. Н. Мясищев, А. Ф. Лазурский, И. И. Чеснокова және т. б.) өз зерттеулерінде өзіндік қарым-қатынас мәселесімен айналысты. Өзін-өзі бағалау арқылы жалпы интеграцияланған өзін-өзі танудың эмоционалды-құндылық компоненті түсінеміз субъектінің «мен» мағынасы (С.Р. Пантилеев).

Отандық зерттеуші, философ, ағартушылардан тұлғаның өзіндік қарым- қатынас мәселесін (А. Құнанбаев, М. Жұмабаев, Ж. Аймауытов, Ш. Құдайбердіұлы және т.б.) қарастырған болатын. Өзін-өзі тәрбиелеу және тәрбие үрдісінде баланың жеке ерекшеліктеріне дамыту мәселесінің өзекті бағыттары (Р. К. Төлеубекова, Ә. Мұханбетжанова және т.б.) [2]

Ал жасөспірімдердің өзіндік қарым-қатынас мәселесін Қазақстандық зерттеушілерден - М. А. Асылханова, М. Қ. Бапаева, Н. С. Жұбаназарова қарастырса, шетелдік зерттеушілерден Л.С. Выготский, С. Л. Рубинштейн, И. С. Кон, Л. И. Божович, Д. Б. Эльконин, М. Розенберг,

А. А. Орлова және басқалар. Барлық авторлар жасөспірімдік кезең жеке тұлғаның өзіндік көзқарасын қалыптастыру үшін сезімтал деп санайды.

Арт-терапия саласындағы заманауи зерттеулер оның жасөспірімдермен жұмыс жасаудағы әртүрлі психологиялық мәселелерді шешудегі тиімділігін дәлелдейді: Е. Ю. Токарева мүмкіндігі шектеуді жасөспірімдердің психикалық жағдайын түзету туралы, Т. Ф. Макарычева акцентуациялардың ауырлығын түзету және олардың дамуының алдын алу туралы, Т. В. Леонтьева жасөспірімдердің эмоционалды дамуы туралы, В.М. Сорокин дағдарыс жағдайында жасөспірімдерге көмектесу туралы. Жасөспірімдердің жағымды қарым-қатынасын қалыптастыру процесін қолдаудың маңыздылығын көптеген зерттеушілер атап көрсетеді.

Тұлғаның өз-өзімен байланысы оның эмоциялары және ішкі күйі мен сыртқы әлеммен іс-әрекеттің ортасындағы тұрақтылықты ұстап тұруда өте маңызды орынға ие. Адамның өзімен қатынасының құндылығы – өзін қалай сезінетіні мен түсінуінде, өзін қаншалықты қабылдайтыны және ойларының жалпы мәнділігінде. Өзін-өзі қабылдау – белгілі бір іс-әрекеттерге жауапкершілік алумен қатар өзінің істерін талдау мен адекватты түрде эмоцияларды ұстай алу жеке тұлғаның психологиялық денсаулығына және жалпы өмірінде басты рөл атқарады.

Өзіндік қарым-қатынастың тағы да бір аспектісіне өзіндік бағалау. Тұлғаның өзіне баға беруі, өз дағдылары мен табыстарына деген пікірін түсіндіреді және ол адамның әлеуметтік орнын, әлемдегі рөлін түсінуге ықпалын тигізеді. Сонымен қатар, өзінің көңіл-күйімен байланысы да өзара қарым-қатынасқа әсер етеді. Тұлғаның көңіл-күйіне деген көзқарасы адамның психология тұрғысынан адекваттылығына және қоршаған ортамен қалай байланысатынына әсерін тигізеді. Өз эмоцияларын түсіну тұлғаға өміріндегі мәселелерді шешуге әсер етеді. Жеке тұлға тек қана өзінің жақсы қасиеттерінен бөлек сәтсіздіктері мен қателіктерін түсінгенде ғана тол нағыз тұлға бола алады.

Осылай, өзіндік қарым-қатынас тұлғаның өміріне, әлеуметтік орнына, мансабына, өмірдегі дамуына өте қатты әсер етеді. Осы сұрақ тұлғаның өзін толығырақ түсініп, бағалауына, өзін басқа қырынан тануына және жалпы дамуына бағытталған шешуші фактор болады.

Тұлғаның өзіндік қарым-қатынас мәселесі бойынша С.Р. Пантилеевтің пікіріне сүйенсек, өзіндік қарым-қатынас – тұлға ретінде субъектінің өзін-өзі жүзеге асыруының көрсеткіші қарастырады. Ол әлеуметтік даму жағдайымен, іс-әрекеттер иерархиясымен және олардың артында тұрған мағына қалыптастыратын мотивтер мен ынталандырушы мотивтермен анықталатын өзін-өзі бағалаудың және эмоционалды-бағалы қатынастардың динамикалық иерархиясын білдіреді. [3, 221]

Сонымен қатар, С. Р. Пантилеев өзіндік қарым-қатынасты тұлға көзін қалай бағалайтыны мен қалай қабылдайтынын көрсетеді деп түсіндірген. Демек тұлғаның өзін бағалауы оның мақсаттарына, қоғамға және өмірлік ынтасына байланысты өзгеріп тұрады. Осы процесс эмоциялар мен өзін-өзі қабылдаудан тұрады.

К. Роджерстің (1951) «Мен-концепциясы» туралы анықтамаларының бірі: «Ол индивидтің өз қасиеттері мен қабілеттері туралы түсініктерінен, оның басқа адамдармен және қоршаған ортамен өзара әрекеттесу мүмкіндіктері туралы түсініктерінен, объектілер мен әрекеттерге байланысты құндылықтық ұстанымдарынан, сондай-ақ оң немесе теріс бағыттылығы болуы мүмкін мақсаттар мен идеялар туралы түсініктерінен құралады. Осылайша, бұл – индивидтің санасында өз бетінше тұлға немесе фон ретінде өмір сүретін күрделі құрылымдық бейне. Ол тікелей "Мен"-ді, оның қатынасқа түсу мүмкіндіктерін, сондай-ақ өткенде, қазір және болашақта қабылданатын қасиеттер мен қарым-қатынастарға байланысты оң немесе теріс құндылықтарды қамтиды». [3, 221]

Жоғарыдағы Карл Роджерстың айтуынша, «Мен-концепциясы» тұлғаның өзі туралы ақпараттардың жиынтығы. Бұл - адамның басқа адамдармен қатынасқа түсе алуын, жеке қабілеттері мен қасиеттерін және өмірлік құндылықтары мен мақсаттары. Яғни тұлға өзінің «Мен-концепциясын» сыртқы әлеммен бацланыстырып, жүйе ретінде санайды. Осы жүйе

тұлғаның болашағы мен өткеніне және осы сәттегі өміріне жақсы немесе жаман бағалаулармен өзгеріп отырады. Мысалы, тұлғаның өткен өмірінде көп сәтсіздіктер болатын болса, онда ол өзін теріс бағалайды. Ал, осы сәттегі өмірінде тұлға өзіне сенімді болатын болса, онда ол өзін оң бағалайды. Осы бағалау оның болашақтағы сәтті өміріне әсер ететін болады. Осылайша тұлғаның «Мен- концепциясы» өзіндік бағалауы мен қарым- қатынасқа әсер етеді.

Біздің зерттеу жұмысымыздың болжамын растау үшін 9-сынып оқушылар арасында эксперименттік тәжірибелік зерттеу жұмыстары өткізілді, оған 25 оқушыдан екі сынып қатысып, орташа жас шамасы – 14-15 жасты құрайды. Ең алдымен эксперименттік тәжірибе өткізбес бұрын жасөспірімдердің өзіндік қарым-қатынас деңгейін анықтау мақсатында В. В. Столин мен С. Р. Пантилеевтың «Өзіндік қарым-қатынас» сауалнама-тесті алынды.

Нәтижелер бойынша сауалнама-тестті өткен оқушылардың өзіндік қарым-қатынас деңгейі әртүрлі шықты. Кейбір қатысушылардың өзіндік бағалау нәтижесі төмен көрсеткіште болды. Орташа есеппен, зерттелушілердің көпшілігі өзіндік қарым-қатынастың орташа деңгейін көрсетті.

Көрсетілген нәтижелер негізінде жасөспірімдердің өзіндік қарым-қатынасын оңтайландыруда арт-терапияның әдістері қазіргі заманға сай, оларға қызықты болуы керек. Соңғы жылдары арт- терапияның бағыттары көбейді, соған орай арт- терапияда тек бейнелеу өнері ғана емес басқа да заманауи бағыттары пайда болды. Бұл әртүрлі шығармашылық тәсілдерді қосып, өзіндік қарым- қатынасты оңтайландыруда, эмоцияларды тұрақтандырып, өзін-өзі бағалауға әсер ететін кешенді құрал. Жасөспірімдердің ішкі күйін түсінуге және өзін толықай қабылдауға – заманауи арт-терапия әдістері мүмкіндік береді. Заманауи арт-терапия бағыттары – фототерапия және маска терапия.

Фотосурет 1822 жылы пайда болды және ұзақ уақыт бойы адам қызметінің әртүрлі салаларында – сәулет өнерінен бастап сот-медициналық сараптамаға дейін қолданылды. Тек қазір ол коррекция саласында және психологияда қолданылады. [5, 70]

Фототерапия – арт-терапияның бағыттарының бірі. Аты айтып тұрғандай фото арқылы тұлғаның ішкі күйін тұрақтандыруға және өзімен байланыс орнатуға көмектеседі. Бүгінгі таңда өзіндік қарым-қатынас пен өзін-өзі бағалау тақырыбы жастар мен жасөспірім жастағы балаларға қызықты. Өзіндік бағалаудың кейде тым төмендігі дененің қысылуына әкеледі. Осыдан басқа да мәселелер туындауы мүмкін, олар: өзгелермен қарым-қатынасқа түсудің қиындауы, эмоционалды қысылымдар және өмірлік мақсаттарға әсері. Сондықтан да, фототерапия өзіндік қарым-қатынасты оңтайландыруда тиімді әдістердің бірі. Психологияда фототерапия өзін-өзі көрсету және өзін-өзі зерттеу тәсілі деп талқыланады. Фототерапияда «Метафоралық автопортрет» әдісін жасөспірімдердің өзіндік қарым-қатынасын дамыту мен өзіндік сезімдерді өзіне білдіру мақсатында қолданады. Негізінде әдісте балалар топпен жұмыс істейді, ол жақта әркім өзімен ассоциация болатын фотосуреттерді түсіріп, шеңберге жинайды. Ал басқалары қай сурет қай кіммен ассоциативті түрде байланысқанын табуы керек. [6, 20-21] Келесі балаларға өткізетін әдіс – «Фото-позитив». Бұл әдісте балалар адамдардың қуанышты фотосуреттерін таңдап, талқылады және оларда пайда болған эмоциялар туралы айтып берді. «Фото-позитив» әдісінен балалардың өзіне және сыртқы ортаға позитивті қарым-қатынасы дамыды. [6, 32] Фототерапияда қолданатын соңғы әдіс – «Фотоколлаж». Осы әдісті сандық арт-терапиямен ұштастырып өткізілді. Негізгі әдістің ережесі бойынша коллажды фотосурет, газет және журнал бетінен теріп алу керек, ал жасөспірімдерге ыңғайлы болу үшін оны телефон арқылы жүзеге асырылды.

Маска және адам. Мәңгілік қосылыс және қарам-қайшылық. «Маска» жеке тұлғаның сыртқы әлемнен қорғау құралы ретінде оның қорқынышы, басқаларға ашық бола алмауы туралы айтады. Жеке мәселелерін шешу үшін маска киіп адам өзін таңдаған кескініне сәйкестендіреді, енді маска оған көзқарастың сипаты мен қозғалыс формасын, сезім спектрі мен ойлау логикасын «жүктейді». Французша «Маска» сөзі-личитка, сыртқы түрі. Этруск сөзі «phersu» – маска. [5, 84]

Маска-терапияда жасөспірімдер сыртқа шығара алмайтын эмоциялары мен сезімдерін сыртқы ортаға көрсету арқылы өзіндік қарым-қатынасты оңтайландыруға көмектесті. Осы әдіс жасөспірімдер үшін қызықты, әрі ішкі «Мен»-ін анықтауға және ашуға мүмкіндік берді. «Менің маскам» атты жаттығуда жасөспірімдер өздерінің ішкі күйін маскаға суреттеу арқылы көрсете алды. Масканы да қолдан өздері жасайды және сурет салынды.

Осы әдістерден кейін жасөспірімдердің өзіндік қарым-қатынас жағдайын тексеру үшін тағы да В. В. Столин мен С. Р. Пантилеевтың «Өзіндік қарым-қатынас» сауалнама тесті алынды. Бұл ең алғашқы және соңғы нәтижелді салыстыру үшін керек. Одан соң арт-терапия әдістерінің жасөспірімдердің өзіндік қарым-қатынасында қаншалықты тиімді екені бағаланды. Бұл зерттеу алдығы уақыттағы педагог-психологтардың жұмысына негіз бола алады.

Қорыта айтқанда, зерттеу барысында жүргізілген диагностика мен арт-терапиялық жұмыстардың нәтижелері біздің бастапқы болжамымызды растады: арт-терапия әдістерін қолдану жасөспірімдердің өзіндік қарым-қатынас деңгейін жақсартуға ықпал етеді. Жасөспірімдер өздерінің ішкі күйзелістерін, эмоцияларын және өзін-өзі қабылдауын жаңа шығармашылық тәсілдер арқылы зерттей алды.

Фото-терапия оқушыларға өз бейнесін сырттай бақылап, өзін-өзі қабылдауына сындарлы көзқараспен қарауға көмектесті. Сандық терапия олардың эмоцияларын еркін білдіруге, өзіндік ерекшеліктерін көруге мүмкіндік берсе, маска-терапия жасырын сезімдерді ашып, өзіндік қарым-қатынас мәселелерін тереңірек зерттеуге жағдай жасады.

Сауалнама нәтижелері көрсеткендей, арт-терапия әдістерін қолданғаннан кейін оқушылардың өзін-өзі бағалауы артып, ішкі сенімділігі күшейді. Өз эмоцияларын ашық білдіруге және өзіндік «Менін» қабылдауға деген дайындық деңгейі өсті. Бұл зерттеу нәтижелері психологиялық қызметкерлер мен педагог-психологтарға жасөспірімдермен жұмыс істеу барысында тиімді арт-терапиялық әдістерді қолдануға мүмкіндік береді.

Қорыта айтқанда, арт-терапия өзін-өзі қабылдауды дамытуға бағытталған тиімді әдістердің бірі болып табылады. Алдағы уақытта бұл әдістерді одан әрі жетілдіру және кеңейту арқылы жасөспірімдердің психологиялық әл-ауқатын нығайтуға ықпал етуге болады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Білім туралы - "Әділет" АҚЖ (zan.kz)
2. Тұрдақын Б. Н. / оқушылардың өзін-өзі бағалауын қалыптастырудың педагогикалық шарттары/ Б. Н. Тұрдақын// INFOLESSON – 2018.
3. Ермаков П. Н., Лабунская В. А. / Психология личности: Учебное пособие. / П. Н. Ермаков, В. А. Лабунская // М.: Эксмо – 2007. — С. 221-656.
4. Поликарпов В. А., Ксёнда О. Г. / Психология личности: Курс лекций./ В. А. Поликарпов, О. Г. Ксёнда // Минск БГУ – 2015. – С. 125-162.
5. Айтышева А. М., Қунанбаева А. Ж. / Арт-терапия: оқу әдістемелік құрал / А. М. Айтышева, А. Ж. // Астана: Булатов А.Ж. – 2023. – С. 70, 84-140.
6. [Автор белгісіз] / Использование фототерапии в групповой работе школьного психолога – С. 20-21, 32-41.

УДК 37.018.43

ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ПЕДАГОГИКИ: РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОВЫШЕНИИ КВАЛИФИКАЦИИ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ

Нуриева Диана Родионовна

nurieva.tama@mail.ru

Магистрант Высшей школы образования, факультет «Педагогика», ЕНУ им. Л.Н.Гумилева, Астана, Казахстан

Научный руководитель – к.п.н., доцент Жукенова Г.Б.